

Kasari jõe alamjooksu füüsilise kvaliteedi parandamise kavatsus

a) Kasari jõe alamjooksu füüsilise kvaliteedi parandamise eesmärk

Kasari jõe (VEE1107000) alamjooksu füüsilise kvaliteedi parandamise eesmärk on tagada jõe vee-elustikule rikkalikum elukeskkond voolumustri mitmekesistamise kaudu.

Kasari jõel on 2022. aastal läbi viidud ihtüoloogilised eeluuringud jõe elupaikade parandamiseks¹. Uuringute tulemusel hinnati lõhele sobilike sigimis- ja taastootmisalade kogupindalaks 5870 m², kust võiks igal aastal merre laskuda kuni 165 noorkala. Taastootmisala kvaliteet hinnati valdavalt kesiseks. Ihtüoloogid on teinud ettepaneku lisada sirgesse jõelõiku Virtsu-Risti silla läheduses voolurahustuskive. Hinnanguliselt tõuseb parandustööde tulemusel potentsiaalsete lõhe laskujate hulk 250 kalani.

Tegevuste kirjeldus:

Kasari jõe alamjooksu füüsilist kvaliteeti parandatakse kolmes lähestikku paiknevas jõelõigus Virtsu-Risti silla läheduses maakivide lisamisega jõesängi (tabel 1).

Tabel 1. Ülevaade parandatavatest Kasari jõe lõikudest.

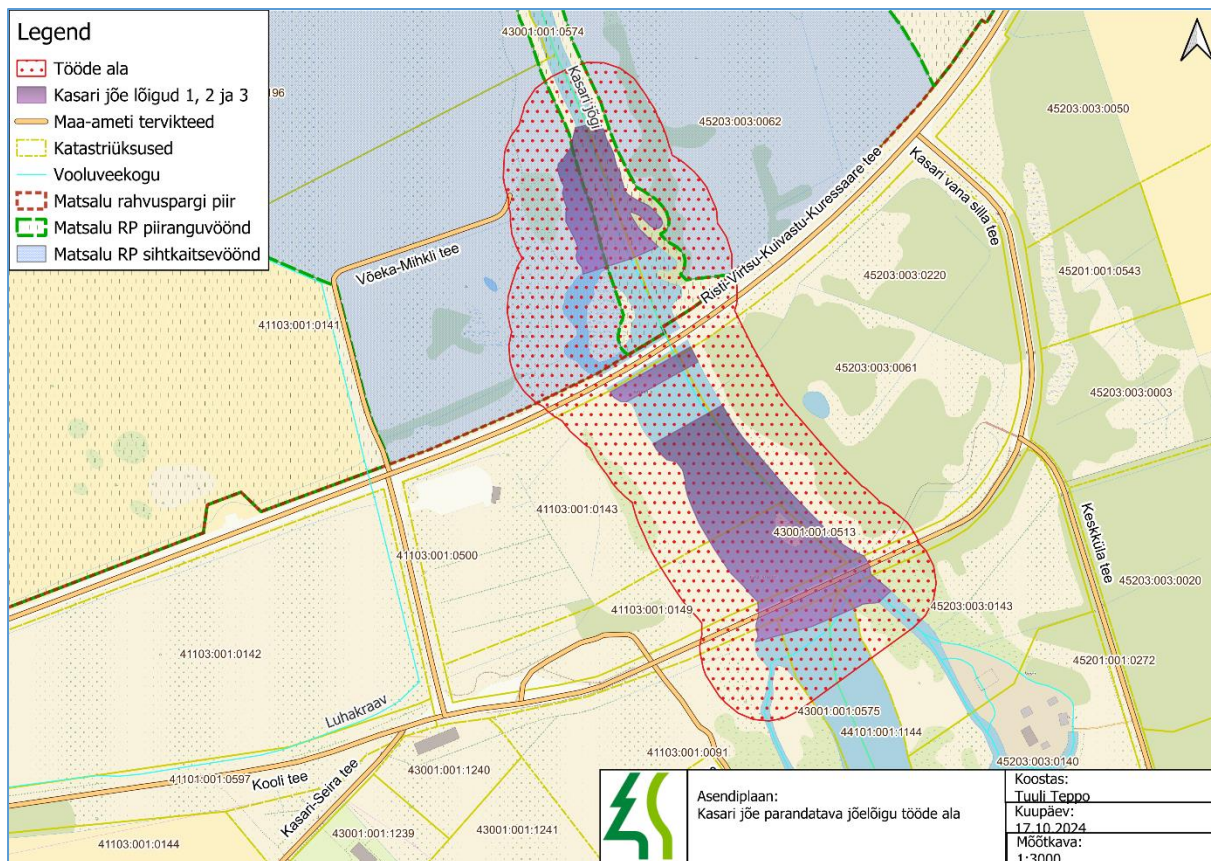
Kasari jõe lõik	Katastriüksus	Koordinaadid (algus)	Koordinaadid (lõpp)	Lõigu pikkus (m)	Kivid lõigule d=60...80cm	Kivid lõigule d=80...120cm
Lõik 1	45203:003:0062 41103:001:0141	X=6510655 Y=499304	X=6510536 Y=499343	130	-	26
Lõik 2	45203:003:0061 41103:001:0143	X=6510447 Y=499385	X=6510434 Y=499392	15	-	6
Lõik 3	45203:003:0061 41103:001:0143; 41103:001:0149; 43001:001:0513; 45203:003:0143; 44101:001:1144; 43001:001:0575; 41103:001:0091	X=6510395 Y=499415	X=6510213 Y=499534	250	50	50

Tööde projekteerimise käigus tuleb välja selgitada ja hinnata mõju maaparandussüsteemide toimimisele. Samuti tuleb välja selgitada ligipääsuteed objektile ning vajadus puittaimestiku eemaldamiseks juurdepääsuks jõe kaldalt. Tööde järgselt tuleb liikumisteed maastikul vajadusel tasandada ja korrastada.

¹ Ökokonsult OÜ, TÜ Eesti Mereinstituut, Trulling MTÜ. 2023. Jõgede eeluuringud elupaikade parandamiseks. Osa 1. Kasari jõestiku ihtüoloogilised uuringud.

Asukoht:

Kasari jõe parandatavate jõelõikude uuringuala paikneb Lääne ja Pärnu maakondade piiril (joonis 1). Lääne maakonnas asub jõelõik Lääne-Nigula vallas Keskküla ja Kasari külades ning Pärnu maakonnas Lääneranna vallas Kirbla ja Mõisimaa külades.

Joonis 1. Ülevaade Kasari jõe tööde alast.

b) Ülevaade töödega mõjutatud alale jäävatest maaparandusehitistest, teedest ja muust infrastruktuurist

Kasari jõge ületab tööde alas tee nr 10: Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare tee.

Samuti ületab Kasari jõge tööde alas tee nr 16198: Kasari vana silla tee, mille sild on registreeritud ehitismälestisena Kasari sild (kultuurimälestiste register 15489).

Kasari jõkke suubub jõe paremkaldalt Kasari vanast sillast ca 80 m ülesvoolu maaparandussüsteemide eesvool valgalaga kuni 10 km².

c) Ülevaade objektist ning paikvaatluse pildid

Kasari jõestik on Lääne-Eestis suurim jõestik. Kasari jõe pikkuseks on 114,7 km ja valgala 3221,4 km² (EELIS²). Jõe lähe asub Rabivere tee ristist 300 m loode poole ning jõgi suubub Matsalu lahte. Kasari jõe olulisemad lisajõed on: Jutapere oja (VEE1107400), Vardi jõgi (VEE1107500), Konnaveski oja

² EELIS – Eesti Eluslooduse Infosüsteem, 2024

(VEE1108000), Ellamaa oja (VEE1108200), Luiste jõgi (VEE1109800), Vigala jõgi (VEE110400) ja Tuudi jõgi (VEE1117900). Kasari jõe absoluutne kõrgus lähtel on 64,5 m ning keskmine lang on 0,58 m/km.

Kasari jõge tuleb lugeda kogu ulatuses soojaveeliseks. 2022. a juuli oli keskmisest jahedam ja vihmasem ning seetõttu polnud maksimaalseid veetemperatuure võimalik mõõta. Samuti polnud võimalik hinnata, millised näevad välja kärestikulised jõelõigud veevaesel perioodil. Jõe alamjooks kuni Vigala jõe sissevooluni on suhteliselt veerikas, ilmselt on selles lõigus vooluhulk ka põuasematel perioodidel ligikaudu 1 m³/s. Vigala jõe ühinemiskohast ülesvoolu on Kasari jõgi oluliselt väiksema vooluhulgaga. Kohalike inimeste väitel võib juba Teenuse piirkonnas põuastel aastatel vooluhulk praktiliselt puududa¹.

Kasari jõge uuriti suudmest kuni Russalu veski vareni (112,7 km suudmest)¹. Jõe hüdro-morfoloogiat ning lõhe ja meriforelli taastootmise potentsiaali uuriti ajavahemikul 15.07-11.08.2022 ning katsepüüke viidi läbi 12-13.08.2022. Kontrollpüüke tehti kärestikulistes biotoopides ning domineerivateks kalaliikideks olid tippviidikas, särg, turb, lepamaim, trulling ja võldas. Ehkki Kasari jõest ei tabatud katsepüükidel ühtegi lõhe- ega forellitähnikut, elutseb teadaolevalt väike forellipopulatsioon Vigala jões ja mõnes selle harujões. Seega võib tõenäoliselt pidada, et forell on suuteline levima ka Kasari jões asuvatele sobilikele jõelõikudele. Lõhe kudealadeks sobivad ainult suhteliselt veerohked ja kärestikulised jõelõigud, selliseid lõike on Kasari jõestikus väga vähe. Kõige veerikkaim 3290 m² suurune kärestik asub Virtsu-Risti maantee juures. Selle ala kvaliteeti hinnati kesiseks ja rahuldavaks. Uuringu tulemusel saaks kärestiku kvaliteeti parandada sellesse lõiku suuri kive paigutades - kui lõhe peaks Kasari jõge koloniseerima, siis see lõik oleks ilmselt kõige esimene kudeala, mis kasutusele võetakse. Praktiliselt kõik forellile sobilikud sigimisalad sobivad kudepaikadeks ka jõesilmule. Silmuvastsetele sobivaid elupaiku leidub üle kogu jõe. Jõe soojaveelisuus silmuvastsete jaoks probleemiks pole.

Joonis 2. Parandatav jõelõik 1, Risti-Virtsu maantee sillast allavoolu (11.08.2022, M. Kesleri foto).

Joonis 3. Parandatav jõelõik sildade vahel (11.08.2022, M. Kesleri foto).

d) Eelhinnang, kuidas kudealade parandamine võib mõjutada tulundusmetsa, eramaid, infrastruktuuri, kaitseväärtusi, ettevõtete tegevusi

Mõju tulundusmetsale: Mõju tulundusmetsale puudub.

Mõju eramaadele: Kasari jõesängi füüsilise kvaliteedi parandamine mõjutab eelkõige kinnistuid, mille kaudu hakkab toimuma ligipääs parandatavatele jõelõikudele. Maaomaniikelt küsitakse planeeritud tööde elluviimiseks vastavad kooskõlastused.

Mõju infrastruktuurile:

Kasari jõge ületab uuringualas tee nr 10: Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare tee ja tee nr 16198: Kasari vana silla tee. Viimane nendest on muinsuskaitseobjekt: Kasari sillast ülesvoolu paiknevad parandatavad jõelõigud kattuvad ehitismälestise Kasari sild (kultuurimälestiste register 15489) kinnismälestise kaitsevööndiga³.

Kasari jõkke suubub jõe paremkaldalt Kasari vanast sillast ca 80 m ülesvoolu maaparandussüsteemide eesvool valgalaga kuni 10 km². Põllumajandus- ja Toiduametilt taotletakse enne projekteerimist tehnilised tingimused tegevuste elluviimiseks ning hinnatakse planeeritavate tegevuste mõjusid eesvoolule ja maaparandussüsteemi toimivusele.

Jõesisesed tööd ei oma negatiivset mõju loetletud infrastruktuuriobjektidele. Planeeritavad tööd kooskõlastatakse vastavate ametiasutusega.

Mõju kaitseväärtustele:

Kasari jõgi kuulub Kasari sillast allavoolu jäävas jõelõigis Matsalu rahvuspargi koosseisu, seega jääb kaitsealale ka Kasari jõesängi parandamistöde lõik 1. Lõik 1 asub Matsalu rahvuspargi Laiküla sihtkaitsevööndis (KLO1102039), mis omakorda paikneb mõlemal jõe kaldal. Tegemist on hooldatavate luhaniitudega (6450). Ühtlasi kuulub sama piirkond Natura 2000 linnualade (Väinamere linnulala, RAH0000133) ja loodusalade (Väinamere loodusala, RAH0000605) nimekirja².

³ Maa-ameti geoportaal <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kultuurimalestised> (külastatud 15.10.2024)

Lisaks asub lõik 1 Matsalu piiranguvööndis (KLO1100749), mille eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide kaitse; maa kasutamisest mõjutatud traditsioonilise maastikuilme, sealhulgas maastikus mosaiikselt paiknevate poollooduslike koosluste, puistute ja märgalade säilitamine ning taastamine; miljööväärtusliku kultuuripärandi, sealhulgas taluarhitektuuri, traditsioonilise asustusstruktuuri ja rahvakultuuri ning ajaloolis-kultuuriliste objektide kaitse ja säilitamine².

Kasari jõgi on III kaitsekategooriasse arvatud liigi hink (*Cobitis taenia*) elupaik.

Arvestades, et Kasari jõgi on looduslikult väikese languga ja jõe suvine minimaalne vooluhulk on jõe valgala suuruse kohta väga väike, on lõhe ja forelli potentsiaalsed sigimis- ja kudealad väga väikesed ja valdavalt kesise kvaliteediga. Kavandatud jõesäangi parandamistööd tõstaksid jõe elupaigalist väärtust voolumustri mitmekesistamise kaudu.

Mõju ettevõtete tegevusele: Mõju ettevõtete tegevusele puudub.